

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 1/2006 rd**

Statsrådets utredning med anledning av kommissionens rapport om Lissabonstrategin inför rådets vårmöte

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Stora utskottet sände den 8 februari 2006 statsrådets utredning med anledning av kommissionens rapport om Lissabonstrategin inför rådets vårmöte (E 138/2005 rd) till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för eventuella åtgärder. Dessutom har stora utskottet den 15 februari 2006 sänt en kompletterande skrivelse 1. VNK 13.2.2006 till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för eventuella åtgärder.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- arbetsmiljödirektör Matti Salmenperä, arbetsministeriet
- biträdande direktör Matti Viialainen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- chef för internationella ärenden Risto Kousa, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf
- utredningschef Eugen Koev, Akava r.f.
- biträdande direktör Eeva-Liisa Inkeroinen, Finlands Näringsliv
- direktör Rauno Vanhanen, Företagarna i Finland rf.

UTREDNINGEN

Förslag

Kommissionens meddelande innehåller en framstegsrapport om Lissabonstrategin inför Europeiska rådets möte i mars, "Dags att lägga in en högre växel, Ett nytt partnerskap för tillväxt och sysselsättning". I sin årliga framstegsrapport ser kommissionen på hur Lissabonstrategin har genomförts i unionen och medlemsstaterna. Det handlar om den första framstegsrapporten efter översynen av strategin 2005 för att ge mera plats åt tillväxt och sysselsättning. Ett nytt inslag i rapporten är de nationella reformprogrammen.

De huvudsakliga instrumenten för att genomföra Lissabonstrategin är de 25 nationella reformprogrammen och kommissionens Lissabonprogram för gemenskapen från sommaren 2005 innefattande gemenskapsåtgärder som ska stödja strategin.

Kommissionen föreslår fyra prioriteringar för att främja tillväxt och sysselsättning och ber att Europas ledare vid rådets möte i mars åtar sig att genomföra dem före utgången av 2007. Prioriteringarna och kommissionens åtgärdsförslag är följande: investera mer i kunskap och innova-

tion, tillvarata företagspotentialen, särskilt den kraft som finns i de små och medelstora företagen, reagera på globalisering och åldrande och inför en effektiv och integrerad energipolitik i EU.

Kommissionen anser i sin bedömning av Finlands nationella reformprogram att våra nyckelprioriteringar på medellång sikt träffar rätt. Men vi bör fästa större avseende vid ökad konkurrens inte minst på tjänstemarknaden, vid fortsatt förvärvsaktivitet bland åldrande arbetstagare och vid integrering av invandrare och handikappade på arbetsmarknaden.

Regeringens ståndpunkt

Regeringen omfattar i det stora hela kommissionens syn på framstegen med strategin. Men rådets vårmöte bör tydligare lyfta fram globaliseringsens möjligheter, en fungerande och effektiva inre marknad och en öppen världsekonomi. Större uppmärksamhet bör ägnas åt att påskynda en produktivitetssökning och en innovationspolitik i bred bemärkelse.

Finland anser att kommissionens fyra prioriteringar är riktiga och aktuella. Men vi förhåller oss avvaktande till att Europeiska rådet ställer upp detaljerade mål som innebär tydliga ändringar i de integrerade riktlinjer som antogs för bara ett år sedan för 2005—2008.

Mekanismerna för uppföljning av de nationella reformprogrammen bör bygga på medlemsstaternas rättsakter för samordning av den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken. Finland ser det som mycket viktigt att de åtgärder som ingår i den nationella behörigheten fortsatt följs upp multilateralt. Målet bör vara att stödja och fördjupa det nya ägarskap och engagemang som programmen genererar i medlemsstaterna. De nya möjligheterna att samordna den ekonomiska politiken — inte minst strukturpolitiken — bör utnyttjas fullt ut.

Kommissionens fyra prioriteringar kräver följande preciseringar:

— investera mera i kunskap och innovation. Det räcker inte bara med investeringar i och finansiering av innovation och forskning, efterfrågan på innovationer och en fungerande marknad

måste också uppmärksammas. Enligt Finlands mening skulle det vara nyttigt att ta upp innovationspolitiken vid rådets vårmöte. Utifrån detta kan förslagen i Aho:s rapport om en innovationsvänlig marknad och s.k. strukturell rörlighet inom innovation och forskning bearbetas vidare hösten 2006. Möjligheterna att främja ekologiska innovationer och miljöteknik bör också lyftas fram tydligare. Finland tar ställning till tanken om ett europeiskt teknikinstitut när kommissionens meddelande om saken ges ut i februari.

— tillvarata företagspotentialen, särskilt den kraft som finns i små och medelstora företag. Prioriteringarna bör kompletteras med bredare hänsyn till marknadstillträde, en fungerande marknad och utveckling av den inre marknaden. Tjänstedirektivet är ett av unionens viktigaste instrument för att främja Lissabonstrategin. En bättre europeisk lagstiftning bör också ses som ett centralt hjälpmedel för bättre tillväxt och sysselsättning. En öppen världsekonomi och global handel är också betydelsefulla.

— reagera på globalisering och åldrande. För att höja sysselsättningsgraden måste vi också få upp produktiviteten. Kommissionens aviserade sysselsättningspolitiska rapport (flexibel trygghet) bör kompletteras med frågor som bättre organisering av arbetet och arbetslivskvalitet. Produktivitetsförbättrande faktorer bör analyseras samlat nu när tillgången på arbetskraft börjar mattas av. Jämställdheten mellan kvinnor och män behöver också studeras. Det framgångsrika och balanserade resultatet från WTO:s förhandlingsrunda i Doha stärker det multilaterala handelssystemet och en öppen världsekonomi och stöder den vägen målen i Lissabonstrategin för bättre produktivitet och konkurrenskraft i Europa.

— arbeta för en effektiv och integrerad energipolitik i EU. EU:s energipolitik bör integreras djupare i EU:s politik för yttre förbindelser. För en djupare dialog krävs det ett starkare engagemang från rådets sida. Rådets roll i de yttre förbindelserna kan förstärkas t.ex. genom att det nuvarande ordförandelandet och kommande ordförandeländer deltar i samarbetet. I mån av möjlighet bör också en regional dimension i samar-

betet övervägas. I internationella fora bör EU komma med samordnade synpunkter.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Utskottet framhåller i sitt utlåtande (AjUU 9/2005 rd — E 84/2004 rd) om halvtidsöversynen av Lissabonstrategin att det bör beaktas vilken roll arbetslivskvaliteten och jämställdheten spelar för Europas konkurrenskraft och innovationspolitik när strategin utvecklas vidare. I framstegrapporten i regeringens ståndpunkt nämns bättre organisering av arbetet och arbetslivskvalitet samt jämställdhet bland åtgärderna för att reagera på globalisering och åldrande. Utskottet omfattar regeringens syn att de här åtgärderna har stor betydelse för fortsatt förvärvsaktivitet bland åldrande arbetstagare.

I vilken mån arbetstagarna kan utvecklas och få uppskattning i arbetet spelar en central roll för att de ska stanna längre i arbetslivet. Utom att trivseln i arbetet måste förbättras bör det utredas i vilken mån åldrande arbetstagares benägenhet att gå i pension vid företagssaneringar kan minskas.

Utskottet påpekar att omställningarna i arbetslivet och förändringarna i jämställdheten spelar en betydande roll också för målen med de övriga prioriteringarna i strategin. Det är nödvändigt med reformer på arbetsplatserna för att förbättra arbetsklimatet och öka arbetstagarnas medinflytande om man vill att satsningarna på kompetens och innovation ska ge större utdelning i form av högre produktivitet och fler arbetstillfällen och välfärden tryggas i Finland och Europa.

Det investeras fortfarande alltför lite i Finland, trots att vi placerar oss bra i konkurrenskraftsanalyser. Investeringar i kunskap och innovation bör ge större utdelning för samhällsekonomin i form av bättre nyttiggörande av innovationer och ökad produktivitet. Man bör sär-

skilt se till att innovationer i Finland oftare kan omsättas i produktion här hemma.

Program för arbetslivsutveckling

Lejonparten av de innovationer som främjar ekonomin och skapar nya arbetstillfällen kommer till på arbetsplatserna. Därför understryker utskottet att åtgärder och resurser i högre grad bör avsättas speciellt för att förbättra förhållandena på arbetsplatserna så att de stöder innovation.

Det har gjorts utmärkta utredningar i Finland om hur innovationsklimatet kan förbättras på arbetsplatserna. Programmet för utveckling av arbetslivet i Finland ses som ett toppprojekt också i ett internationellt sammanhang. Men tyvärr svarar de avsatta resurserna inte mot uppgiftens betydelse eller angelägenhet. I Irland har t.ex. regeringen insett vilken potential som finns i utveckling på arbetsplatsen och de tilltänkta satsningarna ligger i en helt annan klass än hos oss. Med tanke på vår konkurrenskraft är det oroväckande att det dialog- och nätverksinriktade greppet om arbetet utvecklas långsammare hos oss än t.ex. i de andra nordiska länderna.

Hela personalens kompetens bör höjas och tas i anspråk

Ett innovativt grepp om arbetet förutsätter förmåga att söka kunskap och idéer utanför den egna affärs- eller arbetsmiljön genom att utnyttja breda samarbetsrelationer bl.a. med läroanstalter, affärskompanjoner och kunder. En sådan nätverksinriktad kompetens får inte vara beroende enbart av ledningen eller specialister utan måste spridas ner till alla arbetstagare. Utredningar visar att man bara sällan förstår att utnyttja arbetstagarnas kunskaper fullt ut på arbetsplatserna. Det leder till underutnyttjade utbild-

ningsinvesteringar och t.o.m. till urholkade kunskaper. Det skulle vara bra om arbetstagarnas kunskaper om kundernas behov och möjligheter-na att förbättra produktionstekniken kunde utnyttjas bättre.

Ett centralt villkor för innovation på arbetsplatsen är att man kontinuerligt upprätthåller och förbättrar hela personalens kompetens. En utredning kom helt nyligen med det oroväckande budskapet att andelen arbetstagare som under de fem senaste åren deltagit i yrkesinriktad utbildning anordnad av arbetsgivaren inom FFC:s medlemsfält har minskat från 30 till 28 procent. Bland andra löntagare i Finland är deltagandet nästan det dubbla. Med hänsyn till att arbetskraftsbristen först blir aktuell just bland de yrkesskickliga arbetarna är det viktigt att regeringen i samråd med arbetsmarknadsorganisationerna vidtar åtgärder för att upprätthålla och förbättra deras kunskaper som arbetar med sådana uppgifter. Hög kompetens och fortsatt förbättring av yrkeskunskaperna gör det lättare att byta arbetsplats när omstruktureringar och saneringar av produktionen hotar.

Små och medelstora företags företagspotential bör tas till vara

För att tillvarata små och medelstora företags företagspotential föreslår kommissionen en särskild metod för att mäta administrativa kostnader för att det ska gå att jämföra de administrativa bördorna i olika länder. Utskottet tillstyrker förslagen, också förslaget att underlätta rekryteringen av en första anställd person.

I Finland vore det viktigt att höja etableringsintresset och motarbeta rädslan för misslyckande. Små och medelstora företag behöver också stöd för att få i gång det innovationsfrämjande arbetet. Det krävs ett långsiktigt engagemang och nära samverkan mellan ledningen och arbetstagarna för att ta fram och införa nödvändiga sociala innovationer. Men resultaten av programmet för utveckling av arbetslivet visar att om villkoren uppfylls är det möjligt att åstadkomma bestående förändringar som stärker produktiviteten och arbetslivskvaliteten.

Polariseringen på arbetsmarknaden bör motarbetas

Kommissionen ser polariseringen av arbetsmarknaden som ett problem för de anpassningsåtgärder som ska hjälpa oss att möta en allt hårdare global konkurrens. En stor del av arbetstagarna hamnar utanför i tillfälliga jobb med bristfälliga möjligheter att förbättra sina kunskaper och sin fackliga kompetens. Det blir ett hinder för en förändring i innovation och teknik, livslångt lärande och livsstilsval.

Kommissionen rekommenderar en "öppnare" arbetsmarknad och flexibel trygghet (flexicurity). Kommissionens formulering kan möjligen tolkas så att förutsättningar för socialt jämlik behandling kan uppstå bara genom avveckling av arbetslivets trygghetsstrukturer.

Utskottet ser det inte som motiverat att arbetslivet och konkurrenskraften utvecklas utifrån kostnadskonkurrens. Det vore inte en sådan "huvudväg" för bättre kompetens som anges i regeringens konkurrenskraftsstrategi och som ILO-kommissionen för globaliseringens sociala dimension rekommenderar för utvecklade länder. Produktivitet och konkurrenskraft bör inte sökas i kostnadskonkurrens utan i ett arbetsliv som bygger på innovation och kunskap. Säkra anställningar är ett centralt villkor för att frigöra arbetstagarnas kreativa kapacitet. Kunskaperna bör utvecklas hand i hand med arbetsmodeller så att de är ständigt aktuella. Då behövs det färre skyddsnät och det blir billigare att upprätthålla dem.

Möjligheterna att sysselsätta invandrare och handikappade bör förbättras

Kommissionen anser i sin bedömning av Finlands nationella reformprogram att vi måste fästa större uppmärksamhet vid att integrera bl.a. invandrare och handikappade i arbetslivet. Utskottet omfattar kommissionens syn och understryker att invandrarna och de handikappade utgör en betydande arbetskraftsreserv som bör utnyttjas bättre. Bättre möjligheter att sysselsätta invandrare och handikappade förebygger deras

utanförskap och minskar diskrimineringen av dem.

Utskottet vill gärna se mer arbetsverkstäder och social företagsamhet och bättre villkor för dem för att fler handikappade och långtidsarbetslösa ska kunna fångas upp. Det är viktigt med sociala företag och annan samhällsstödd sysselsättande verksamhet för att också de arbetstagare ska kunna göra en samhällelig insats som inte alltid har de möjligheter och kunskaper som svarar mot produktionsverksamhetens behov i en allt hårdare konkurrenssituation. Arbetsverkstäder och sociala företag utgör en viktig "mellanarbetsmarknad" där man kan tillägna sig färdigheter för den fria arbetsmarknaden. Ut-

skottet understryker att det också behövs stödåtgärder som ger handikappade, långtidsarbetslösa och invandrare en bättre chans att placera sig i arbetslivet.

Utlåtande

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet meddelar

att utskottet omfattar statsrådets ståndpunkt i ärendet men anser att strategin i högre grad bör fästa sig vid sådan utveckling på arbetsplatsen som bidrar till att satsningarna på kunskap och innovation höjer produktiviteten och skapar nya arbetstillfällen.

Helsingfors den 24 februari 2006

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jukka Gustafsson /sd
vordf. Anne Holmlund /saml
medl. Tarja Cronberg /gröna
Sari Essayah /kd
Roger Jansson /sv
Anneli Kiljunen /sd (delvis)
Esa Lahtela /sd

Riikka Moilanen-Savolainen /cent
Leena Rauhala /kd
Juha Rehula /cent (delvis)
Tero Rönni /sd
Arto Satonen /saml
Jaana Ylä-Mononen /cent
ers. Matti Kauppila /vänt.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.